

Anna Boguszewska
Instytut Pedagogiki
Wydział Pedagogiki i Psychologii
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID 0000-0003-0971-1258

Początki metodycznego kształcenia nauczycieli w Instytucie Wychowania Artystycznego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

The Beginnings of Methodological Teacher Education at the Institute of Art Education at the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin

The article is a contribution to documenting the work of academic teachers. It aims to present the scientific, organizational and teaching activities concerning teacher education methods applied within the university course in art education at the Institute of Art Education at the Maria Curie-Skłodowska University (UMCS) in Lublin. The analysis covers the 1970s. That decade marked the beginning of using such methodology that coincided with the activity of Jerzy Cynke-Widalis. The biographies of employees involved in artistic and methodological education were reconstructed. The background of the historical institutional education of teachers at UMCS was outlined. The article applies methodology used in historical, biographical and pedagogical studies.

Keywords: teaching methodology, art education, teacher education, Jerzy Cynke-Widalis

Słowa kluczowe: metodyka nauczania, wychowanie plastyczne, kształcenie nauczycieli, Jerzy Cynke-Widalis

Wstęp

Jednym z zadań reformy systemu kształcenia nauczycieli w Polsce w latach siedemdziesiątych XX w. było podnoszenie poziomu wykształcenia absolwentów wyższych szkół nauczycielskich do stopnia magistra. To właśnie 1973 r. przyniósł przełomową zmianę w kształceniu nauczycieli. Uznano, że kluczem

do właściwie przeprowadzonej reformy jest jednolite kształcenie nauczycieli szkół podstawowych i średnich, którzy mieli posiadać stopień zawodowy magistra. Zmiany były poparte raportem o stanie oświaty. Według jego zaleceń „nowy system kształcenia nauczycieli powinien składać się z dwóch członów: 1) wykształcenie wyższe akademickie dla wszystkich nauczycieli od przedszkoli do szkół wyższych, 2) system kształcenia podyplomowego, skupiający i racjonalizujący obecne zróżnicowane formy dokształcania i doskonalenia zawodowego”¹.

Następstwem było przekształcenie wyższych studiów nauczycielskich (WSN) w samodzielne wyższe szkoły o charakterze pedagogicznym lub wydziały uniwersyteckie. Powoływano na uniwersytetach i w wyższych szkołach pedagogicznych (WSP) dwuletnie studia magisterskie, zapewniające drożność toru kształcenia. Dokształcanie czynnych nauczycieli oraz kształcenie nowych odbywało się od tej pory na poziomie akademickim w ramach studiów czteroletnich, jednokierunkowych, o jednej specjalności przedmiotowej, w trybie dziennym lub zaocznym, czyli w systemie studiów magisterskich². Nauczycielom, którzy nie posiadali ukończonych studiów wyższych umożliwiono uzupełnianie wykształcenia w systemie zorganizowanego szkolnictwa wyższego dla pracujących w ciągu 10–12 lat³.

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej pracowników prowadzących kształcenie metodyczne przyszłych nauczycieli w zakresie szkolnego przedmiotu nauczania „wychowanie plastyczne” (następnie po zmianie nazwy „plastyka”), w ramach działalności Instytutu Wychowania Plastycznego (IWA) na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie. Analizy obejmują przede wszystkim lata siedemdziesiąte XX wieku, czyli początek działalności Zakładu Wychowania Plastycznego (ZPW), związany z aktywnością zawodową Jerzego Cynke-Widalisa.

Przypominając zrekonstruowane biogramy pracowników związanych z kształceniem plastycznym i metodycznym, nie można zapomnieć o zarysowaniu tła historycznego instytucjonalnego kształcenia przyszłych nauczycieli na UMCS. Ich misją miało być krzewienie kultury plastycznej wśród dzieci i młodzieży na terenie szkół oraz w placówkach pozaszkolnych.

Wykorzystano metodologię stosowaną w opracowaniach historycznych i biografistycznych, m.in. analizę dokumentów wywołanych, okolicznościowych, dotyczą-

¹ *Raport o stanie oświaty w PRL*, Warszawa 1973, s. 278.

² Uchwała Sejmu PRL w sprawie edukacji narodowej z 13.10.1973 r.

³ J. Wołczyk, *Koncepcja kształcenia, dokształcania i doskonalenia ustawicznego nauczycieli na tle potrzeb społeczno-oświatowych*, Warszawa 1977, s. 21–22.

cych twórczości oraz metodę monografii pedagogicznej⁴. Artykuł stanowi przyczynek do badań dokumentacyjnych nad pracą nauczycieli akademickich.

Początki funkcjonowania Instytutu Wychowania Artystycznego

W 1972 r. w WSN został wprowadzony kierunek kształcenia nauczycielskiego „wychowanie plastyczne” jako trzyletnie studia zaoczne⁵. W programie nauczania znalazło się kształcenie z zakresu rysunku (studium linii i przestrzeni), malarstwa (studium koloru), rzeźby (studium bryły), zagadnień sztuki użytkowej, wybranych zagadnień z wiedzy o sztuce oraz teorii wychowania estetycznego. Przedmiotami metodycznymi bezpośrednio przygotowującymi do zawodu były: metody upowszechniania sztuki oraz metodyka wychowania plastycznego. Oprócz kształcenia kierunkowego w zakresie pedagogiki i psychologii prowadzono zajęcia z logiki i ekonomii politycznej. Zaczął także funkcjonować kierunek stacjonarny „nauczanie początkowe z wychowaniem plastycznym”⁶.

W wyniku wspomianej na początku reformy z 1973 r. kształcenie nauczycieli zostało przeniesione na poziom uniwersytecki⁷. Kształcenie artystyczne nauczycieli na UMCS w Lublinie wywodzi się z Wydziału Pedagogiki i Psychologii. Zarządzenie ministra oświaty i szkolnictwa wyższego z 14 maja 1973 r. powoływało Wydział Pedagogiki i Psychologii, w którego strukturę weszły WSN UMCS oraz Instytut Pedagogiki i Psychologii, działający od 15 maja 1972 r.⁸ Dziekanem tego Wydziału został doc. dr hab. Karol Poznański, peł-

---

⁴ Zob. T. Jałmużna, I. Michalska, G. Michalski, *Metodologia w badaniach naukowych historii wychowania*, Łódź 1993; G. Karolewicz, *Potrzeba badań nad biografistyką pedagogiczną*, Lublin 2002; M. Łobocki, *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Kraków 2000; R. Skrzyniarz, *Dokumenty źródłem analiz i badań biograficznych w pedagogice*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2018, nr 1, s. 279–280; W. Szulakiewicz, *Biografistyka i jej miejsce w historiografii edukacyjnej po II wojnie światowej*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2004, nr 19–20, s. 5–13.

⁵ Przygotowanie zawodowe nauczycieli w zakresie sztuk plastycznych realizowano w tym czasie na kierunku nauczanie początkowe z wychowaniem plastycznym oraz wychowanie plastyczne będącym kierunkiem studiów zaocznych dla absolwentów seminariów nauczycielskich. A.M. Żukowska, *Wyższe Szkoły Nauczycielskie jako forma kształcenia nauczycieli wychowania plastycznego na potrzeby szkół podstawowych*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2013, t. 32, s. 331–332.

⁶ Archiwum UMCS [AUMCS], zesp. WSN UMCS, sygn. Z 104 a /7, Plany dydaktyczne 1972–1974.

⁷ Zob. Cz. Majorek, *Kształcenie w Wyższych Szkołach Nauczycielskich*, [w:] *Kształcenie nauczycieli w Polsce Ludowej 1945–1975*, red. J. Jarowiecki, B. Nowecki, Z. Ruta, Kraków 1983, s. 112–134.

⁸ Zob. K. Poznański, *Geneza i pierwsze lata Wydziału Pedagogiki i Psychologii w Lublinie. Kalendarium przeobrażeń strukturalnych i organizacyjnych w latach 1971–1984*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1994, t. 16, s. 9–40.

niący od 1 maja 1971 r. funkcję kierownika WSN UMCS⁹. Poznański rozumiał i wspierał potrzebę kształcenia artystycznego nauczycieli, podjął zatem niezbędne działania, aby weszło ono w struktury uniwersyteckie¹⁰. W r. akad. 1973/1974 w nowej strukturze Wydziału Pedagogicznego znalazły się jednolite studia magisterskie na kierunku wychowanie plastyczne¹¹. W 1974 r. powstał

⁹ Karol Poznański (14.02.1931–10.11.2022) pochodził z Żarek k. Częstochowy. W 1950 r. podjął studia pedagogiczne na Wydziale Humanistycznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (absolwent w r. akad. 1954/1955). Od 1.09.1955 r. zatrudniony w Katedrze Pedagogiki na Wydziale Humanistycznym UMCS. Pod opieką naukową Jana Dobrzańskiego uzyskał stopień doktora (1961). W latach 1962–1968 był zatrudniony w Pracowni Dziejów Oświaty PAN w Warszawie, współpracował z Łukaszem Kurdybachą. W latach 1968–1969 pracował w Departamencie Spraw Nieletnich Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie. W 1969 r. wrócił do pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej w Lublinie. W 1972 r. uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego. Związany zawodowo z lubelskim Wydziałem Pedagogiki i Psychologii sprawował tam ważne funkcje, m.in. 12 lat był jego dziekanem. Był wieloletnim kierownikiem Zakładu Historii Wychowania oraz animatorem środowiska historyków oświaty i wychowania. W r. 1986 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, a w 1991 r. tytuł profesora zwyczajnego. Równoległe w 1984 r. rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (obecnie Akademia Pedagogiki Specjalnej), gdzie przez 3 kadencje sprawował funkcję rektora oraz kierownika Katedry Historii Wychowania. Jest autorem szeregu opracowań naukowych, z których do najważniejszych należą: *Szkoły handlowe im. Augusta i Juliusza Vetterów w Lublinie 1902–1975* (1985), *Reforma szkolna w Królestwie Polskim w roku 1982* (1968), *Oświata i szkolnictwo w Królestwie Polskim 1981–1969* (1991); *Walka caratu ze szkołą polską w Królestwie Polskim w latach 1831–1870*, (1993); *Ustawodawstwo szkolne w Królestwie Polskim w latach autonomii administracyjnej 1815–1867*, t. 1–2 (2019), *Obraz przemian w organizacji i działalności szkół Królestwa Polskiego w latach 1815–1867*, t. 3 (2021). Do 1996 r. był związany zawodowo z UMCS. AUMCS, Akta osobowe Karola Poznańskiego, sygn. K 12406. Zob. H. Markiewiczowa, *Profesor Karol Poznański, Życie i działalność naukowa*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2006, nr 3–4, s. 259–263; W. Szulakiewicz, *Człowiek uniwersytetu – przyczynek do biografii naukowej Profesora Karola Poznańskiego (w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin)*, „Studia Pedagogica Ignatianae” 2021, t. 24, nr 2, s. 107–130; A. Winiarz, *Profesor Karol Poznański – organizator i pierwszy dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *W kręgu oświaty i szkolnictwa. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Karolowi Poznańskiemu*, red. idem, Lublin 2011, s. 27–37; <https://www.umcs.pl/pl/umcs-aktualnosc,1,zmarl-sp-prof-dr-hab-karol-poznanski,123711.chtm> [15.11.2023].

¹⁰ W 1971 r. powstał kierunek wychowanie muzyczne.

¹¹ Kształcenie plastyczne znalazło miejsce również na Uniwersytecie M. Kopernika w Toruniu, jak i w Cieszynie -Filii Uniwersytetu Katowickiego. Zob. U. Szuścik, *Szkice z dziejów kształcenia nauczycieli w Cieszynie (w tym nauczycieli wychowania plastycznego)*, [w:] *Tradycje kształcenia nauczycieli na Śląsku Cieszyńskim. Studia, rozprawy, przyczynki*, red. W. Korzeniowska, A. Mitas, A. Murzyn, U. Szuścik, Katowice 2009, s. 143–150; R. Solik, *Od wychowania plastycznego do edukacji artystycznej. Instytut Sztuki wobec kształcenia artystycznego na uniwersytecie*, [w:] *Tradycje kształcenia nauczycieli na Śląsku Cieszyńskim* s. 156–164; P. Wysogład, *Zygmunt Lis jednym z głównych twórców koncepcji programowej dla kierunku wychowanie plastyczne w Cieszynie*, „Cieszyński Almanach Pedagogiczny” 2013, t. 2, s. 112–128; L. Wolski, *Wstęp*, [w:] *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Sztuk Pięknych, Instytut Artystyczny*, Toruń 1999, s. 4–5.

Zakład Wychowania Plastycznego (ZWP), co stworzyło w Lublinie możliwość dalszego rozwoju kształcenia plastycznego na poziomie wyższym¹².

Funkcję kierownika ZWP objął Jerzy Wroński, urodzony w 1930 r. w Ciechankach Łańcuchowskich nieopodal Lublina. Został on zaproszony do współpracy w latach 1974–1975 dzięki pomocy ówczesnego dziekana Wydziału Pedagogicznego i przychylności rektora UMCS, na wniosek rektora Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w wyniku porozumienia międzyuczelnianego. Wroński był doświadczonym artystą i nauczycielem, absolwentem krakowskiej ASP z 1956 r. Od lat sześćdziesiątych związany był z krakowskim kształceniem artystycznym. Pracował na UMCS do 1975 r.¹³ Następnie funkcję kierownika ZWP objął inny artysta malarz, zaproszony z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Bronisław Kierzkowski. Urodził się 28 sierpnia 1924 r. w Łodzi, gdzie studiował sztuki plastyczne pod kierunkiem Władysława Strzemińskiego, a następnie w Sopocie pod kierunkiem Juliusza Studnickiego oraz w Warszawie w pracowni Eugeniusza Eibischa, uzyskując dyplom z malarstwa w 1955 r. Związany był pracą dydaktyczną na poziomie wyższym z Sopotem, Warszawą i Toruniem (jako kierownik Katedry Malarstwa)¹⁴. Środowisko lubelskie, nie mając tradycji kształcenia plastycznego na poziomie wyższym, zapraszało specjalistów z innych środowisk twórczych¹⁵.

¹² AUMCS, zesp. Instytut Wychowania Plastycznego/Wydział Artystyczny, Akta administracyjne, k. nlb.; K. Poznański, *Geneza i pierwsze lata Wydziału Pedagogiki i Psychologii w Lublinie*, s. 9–40.

¹³ J. Wroński na stałe związał się ze szkolnictwem artystycznym w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Zm. 29.06.2016 r. w Krakowie w wieku 86 lat. Zob. *Instytut Sztuki. Historia, pedagogicy, studenci. Uniwersytet Śląski w Katowicach, Filia w Cieszynie. Wydział Pedagogiczno-Artystyczny*, Cieszyn 1998, s. 96–97; *Malarstwo materii 1958–1963. Grupa Nowohucka*, red. M. Tarabula, Kraków 2000, s. 170; <http://nekrologi.wyborcza.pl/0,11,,363239,Jerzy-Wro%C5%84ski-nekrolog.html> [24.01.2024].

¹⁴ Bronisław Kierzkowski od 1978 r. pracował w ASP w Warszawie, w 1987 r. uzyskał nominację profesorską. W swojej twórczości skupiał się głównie na malarstwie. Zm. w Warszawie w 1993 r. Zob. *Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994. Materiały do biografii*, red. S. Kalembka, oprac. H. Duczkowska-Moraczewska, M. Gołembowski, R. Karpiesiuk, Toruń 1995, s. 228.

¹⁵ W 1974 r. do pracy na kierunku wychowanie plastyczne przybyli artyści plastycy z Krakowa: Stanisław Górecki, Andrzej Łuciński, Roman Müller, Janusz Tarabula, Witold Urbanowicz, Jerzy Wroński, Janusz Wysocki oraz Bogumił Zagajewski, który miał już wcześniej kontakt ze środowiskiem lubelskim. W 1976 r. dołączyła Maria Siuta-Górecka. W 1975 r. z Warszawy przybyli: Marian Bogusz, Danuta Kowzan-Nowicka, a następnie Ryszard Winiarski i Koji Kamoji. Z Wrocławia przyjechali Jerzy Cynke-Widalis oraz historyk sztuki Michał Domański. *Artyści UMCS '94*, Lublin 1994, s. 6; Por. K. Poznański, *Geneza i pierwsze lata Wydziału Pedagogiki i Psychologii w Lublinie*, s. 24–25. Por. A.M. Żukowska, *Uniwersyteckie ośrodki kształcenia nauczycieli wychowania plastycznego w latach 1945–1989*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Sectio L, 2010, t. 8, s. 86–87.

Początkowo studia na kierunku wychowanie plastyczne odbywały się w skromnych warunkach lokalowych. W budynku wydziałowym przy ul. Narutowicza 12 przystosowano trzy sale do potrzeb pracowni rzeźby (w piwnicy), malarstwa i innych przedmiotów. Kolejna sala znajdowała się w oficynie budynku; użytkowano też pomieszczenia przy ul. J. Osterwy (obecnie ul. Kapucyńska). Warunki stawały się bardzo uciążliwe dla funkcjonowania wydziału. Rok 1975 przyniósł pozytywny zwrot. Staraniem dziekana wydziału władze uniwersytetu przydzieliły kierunkowi osobne miejsce przy ul. Zana 11a. Był to parterowy budynek, rodzaj baraku, z kilkoma pracowniami i salą dydaktyczną, bardzo skromnie wyposażony. Od początku był zbyt ciasny, aby zaspokoić rosnące potrzeby rozwijającego się kierunku. Nieco na wyrost nazywano go pawilonem plastyków. Mieściło się tam również niezbędne zaplecze administracyjne.

Dla kształcenia przyszłych nauczycieli istotne znaczenie miały zmiany programowe w szkolnym nauczaniu przedmiotu wychowanie plastyczne, następnie plastyka, gdyż wytyczały one drogi postępowania w kształceniu metodycznym. Prace nad programem i strukturą kierunku prowadzili od 1972 r. pierwsi pracownicy etatowi: Maksymilian Snoch¹⁶, Marian Stelmasik¹⁷ i Stanisław Po-

¹⁶ Maksymilian Snoch, profesor sztuk plastycznych, wyjątkowo zasłużony dla rozwoju kształcenia plastycznego w Lublinie. Ur. 17.02.1943 r., studiował na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dyplom artystyczny w 1967 r.). Początkowo jako artysta grafik pracował w zakładach kształcenia nauczycieli. Od 1972 r. związał się zawodowo z UMCS, poświęcając kształceniu artystycznemu całe życie zawodowe. W latach 1993–1999 dyrektor Instytutu Wychowania Artystycznego, następnie pierwszy dziekan Wydziału Artystycznego (do 1997 r.). W latach 2000–2012 kierował Zakładem Grafiki Warsztatowej. Współorganizował „Małą Galerię Grafiki” w Muzeum im. J. Czechowicza w Lublinie, którą kierował od 1988 r. Wybitny, twórczy artysta, doceniany i nagradzany w kraju i na świecie (m. in. 48 wystaw indywidualnych). Zm. 1.12.2016 r. w Lublinie. Zob. *Maksymilian Snoch*, BWA, Rzeszów 1993; *Artyści UMCS. Wystawa jubileuszowa, II Lubelskie Forum „Sztuka–Edukacja”*, Instytut Wychowania Artystycznego, Muzeum Lubelskie, Lublin 1997; <https://www.umcs.pl/pl/umcs-aktualnosc,1,zmarl-sp-prof-szt-plast-maksymilian-snoch,43436.htm> [24.01.2024].

¹⁷ Marian Stelmasik – pedagog, artysta malarz, ur. w 1932 r. w Augustowie. Jako absolwent Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych (PLSP) w Jarosławiu kontynuował naukę na Wydziale Malarstwa ASP w Krakowie. W 1959 r. uzyskał dyplom z wyróżnieniem w pracowni Czesława Rzepińskiego. Na stałe zawodowo związał się z Lublinem. W 1972 r. został zatrudniony w WSN jako nauczyciel przedmiotów artystycznych na kierunkach pedagogicznych, następnie zatrudniony w Zakładzie Wychowania Plastycznego. Kontynuował pracę w IWA, gdzie uzyskał stopnie artystyczne z tytułem profesora zwyczajnego włącznie. Był ceniony jako malarz i nauczyciel. Zm. w 1995 r. O jego twórczości piszą: L. Lameński, *W kręgu malarstwa Mariana Stelmasika*, „Na Przykład” 1995, nr 3, s. 30–31; *Marian Stelmasik. Malarstwo*, Lublin 1997; *Sztuka i edukacja 1972–2012. 40 lat kształcenia artystycznego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Lublin 2013, s. 31; A. Żukowska, *Marian Stelmasik – pedagog i wirtuoz koloru*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2021, nr 1, s. 51–74.

pek¹⁸. Pracownicy, artyści plastycy zatrudniani sukcesywnie od 1973 r.: malarz Mieczysław Herman¹⁹, rzeźbiarz Sławomir Mieleško²⁰, grafik Zdzisław Niedźwiedź²¹, wnieśli do struktury programowej kierunku autorskie programy przedmiotów, które prowadzili, czyli rzeźby oraz grafiki.

Kolejne zmiany w programach i w strukturze Wydziału Pedagogiki i Psychologii przyniósł 1976 r. Dzięki staraniom Sławomira Mieleški i przychylności ówczesnych władz UMCS powołano Instytut Wychowania Artystycznego (IWA).

Ówczesny dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii miał określoną wizję rozwoju lubelskiego kształcenia artystycznego: „Utworzenie Instytutu Przedmiotów Artystycznych jest sprawą przyszłości”²². Darzył je stałą troską i zain-

¹⁸ Stanisław Leon Popek – pedagog, psycholog, malarz i poeta, profesor zwyczajny, ur. 20.02.1936 r. w Korytynie. Kształcił się w Zamościu, Poznaniu i Lublinie. Od 1973 r. związał swoją karierę zawodową z UMCS. Prowadził na WKN zajęcia artystyczne, m.in. z malarstwa. W latach 1979–1982 prodziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii oraz dyrektor Instytutu Psychologii (1982–1984). Dwukrotnie sprawował funkcję dziekana Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS (1984–1987 i 1990–1996). Badacz m.in. psychologii twórczości, twórczości plastycznej. Zajmuje się psychologią różnic indywidualnych, psychologią zdolności, twórczości i sztuki. Autor licznych monografii i artykułów naukowych. https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_Popek [20.01.2024].

¹⁹ Mieczysław Herman – artysta malarz, profesor sztuk plastycznych, ur. 2.10.1938 r. w Olesiowie. Absolwent Państwowej Szkoły Sztuk Plastycznych w Gdańsku (dyplom 1963 r.). W latach 1972–2012 związany z UMCS (2000 – tytuł profesora sztuk plastycznych). Autor plafonu w pijalni w Nałęczowie oraz kamienic w Zamościu. Zm. 13.01.2016 r. Zob. *Artyści UMCS '94*, s. 44; <https://nekrologi.wyborcza.pl/0,11,,347299,Mieczys%C5%82aw-Herman-nekrolog.html> [26.01.2024]

²⁰ Sławomir Andrzej Mieleško – artysta rzeźbiarz, ur. w Nowym Świerżniu, pow. Stolpce (woj. nowogrodzkie) 30.04.1938 r. Absolwent Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Poznaniu, uzyskał dyplom w pracowni rzeźby prof. Bazylego Wójtowicza (1963). Zatrudniony na UMCS, w latach 1973–2008 był kierownikiem Zakładu Rzeźby. Pełnił funkcję dyrektora Instytutu Wychowania Artystycznego UMCS (cztery kadencje: 1980–1993). Jest autorem kilkunastu wystaw indywidualnych, brał udział w wielu wystawach zbiorowych. Był rzeźbiarzem docenianym, nagradzonym i wyróżnianym w licznych konkursach rzeźbiarskich. Jest autorem kilkuset rzeźb (w tym 23 rzeźb plenerowych, 19 monumentalnych pomników upamiętniających wydarzenia historyczne). Po 40 latach pracy na UMCS w 2013 r. przeszedł na emeryturę. Zm. 13.05.2021 r. Zob. *Artyści UMCS '94*, s. 55.

²¹ Zdzisław Niedźwiedź – artysta grafik, profesor sztuk plastycznych ur. 26.06.1936 r. Studiował na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu (dyplom w zakresie grafiki 1964 r.). Od 1973 r. przez ponad 40 lat był związany pracą naukowo-dydaktyczną z UMCS. Pełnił różne funkcje m.in. w latach 1993–1996 był zastępcą dyrektora Instytutu, w 1997–1999 prodziekanem Wydziału Artystycznego, w latach 2000–2006 kierownikiem Zakładu Grafiki Warsztatowej II. Działal w podziemiu solidarnościowym. Ma bogaty dorobek artystyczny. Uprawiał grafikę warsztatową, techniki metalowe barwne, eksperymentator w zakresie technologii grafiki metalowej. Zm. 28.08.2020 r. w Lublinie. *Artyści UMCS '94*, s. 60; *Artyści UMCS. Wystawa jubileuszowa*, Lublin 1997; <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosc,51,zmarl-sp-prof-zdzislaw-niedzwiedz,90949.chtm> [25.01.2024]

²² K. Poznański, *Geneza i pierwsze lata Wydziału Pedagogiki i Psychologii w Lublinie*, s. 20.

teresowaniem. Młody kierunek kształcenia mógł również liczyć na wsparcie rektora UMCS Wiesława Skrzydły (1972–1981)²³.

Strukturę IWA tworzyły dwa kierunki: wychowanie plastyczne oraz wychowanie muzyczne. Pierwszym dyrektorem Instytutu został artysta muzykolog Kazimierz Dobrzyński. Przez trzy miesiące w 1980 r. obowiązki dyrektora IWA pełnił Jerzy Cynke-Widalis, a następnie funkcję tę objął malarz Ryszard Lis, mający poparcie środowiska w trudnym okresie przeobrażeń politycznych. Stan zdrowia nie pozwalał mu jednak na kontynuowanie pracy. Od 1 października 1981 r. Instytutem kierowała pianistka Teresa Księżka-Falger. W październiku 1982 r. kierownictwo objął Sławomir Mielezsko, piastując je do r. 1993²⁴. Wówczas Instytut uzyskał stabilność organizacyjną. Od 1 lutego 1989 r. IWA zaczął działać na prawach samodzielnego wydziału. Z inicjatywy dyrektora Instytutu w 1991 r. przygotowano wniosek o zmianę nazwy IWA na Wydział Artystyczny (WA)²⁵, podtrzymując starania o powstanie autonomicznej struktury wydziałowej. Dyrektor Mielezsko przyczynił się do uzyskania przez Instytut w r. akad. 1991/1992 nowej siedziby przy al. Kraśnickiej 2b²⁶.

Powołanie WA wymagało wieloletnich zabiegów. Uwieńczono zostało pozytywną uchwałą Senatu Akademickiego 24 kwietnia 1997 r. Decyzja obowiązywała od nowego roku akademickiego²⁷. Funkcję dyrektora IWA sprawował wówczas grafik Maksymilian Snoch²⁸.

Jerzy Cynke-Widalis – koordynator kształcenia metodycznego

Od początku kształcenie kandydatów na nauczycieli wychowania plastycznego na poziomie wyższym obejmowało przedmioty: psychologię, pedagogikę, dydaktykę oraz metodykę – zgodnie z nazwą przedmiotu szkolnego – wycho-

²³ Zob. I.J. Kamiński, *Droga do szkoły*, [w:] *Artyści UMCS '94*, s. 8.

²⁴ Od 1989 r. Mielezsko pełnił funkcję dyrektora Instytutu na prawach dziekana. Zob. *Artyści UMCS. Wystawa jubileuszowa*, s. 1–2; I.J. Kamiński, *Wychowanie plastyczne*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1998, nr 2, s. 8.

²⁵ AUMCS, zesp. Protokoły z posiedzeń Rady Instytutu Wychowania artystycznego z lat 1989–1991, sygn. IWA 13/1, Wniosek Rady Instytutu Wychowania Artystycznego z 30.04.1991, k. nlb.

²⁶ Były to dwa budynki o powierzchni ok. 4 tys. m². Jeden z nich został zaadaptowany na siedzibę Zakładu Wychowania Muzycznego. Budynek Zakładu Wychowania Plastycznego wymagał gruntownego remontu. W 1993 r. cały Instytut działał już w nowych pomieszczeniach. I.J. Kamiński, *Wychowanie plastyczne*, s. 8.

²⁷ AUMCS, zesp. Protokoły z posiedzeń Rady Instytutu Wychowania artystycznego z lat 1995–1997, sygn. IWA 13/4, Uchwała Senatu Akademickiego UMCS w Lublinie z 24.04.1997 r. w sprawie przekształcenia Instytutu Wychowania Artystycznego w Wydział Artystyczny, k. nlb.

²⁸ Zob. *Sztuka i edukacja 1972–2012; Partycypacja i autonomia. Artyści sztuk wizualnych UMCS*, Lublin 2022.

wania plastycznego. W pierwszych latach polskiej szkoły powojennej obowiązywał przedmiot „rysunek”, przeniesiony z międzywojennego systemu nauczania²⁹. Realizowany był w siedmioklasowej, a od r. 1961 ośmioletniej szkole podstawowej oraz w szkołach ponadpodstawowych³⁰. Program nauczania z 1963 r. zmienił nazwę przedmiotu rysunek na wychowanie plastyczne, zakres treści został znacząco poszerzony, co podniosło rangę przedmiotu³¹.

Przygotowanie metodyczne kandydatów na nauczycieli było zgodne z obowiązującym programem szkolnym. Początkowo w latach 1973–1975 metodykę wychowania plastycznego prowadził malarz Jan Popek³², zatrudniony jako nauczyciel akademicki. Doświadczenia nauczycielskiego nabył on, pracując w Ośrodku Metodycznym w Lublinie (1965–1973), Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Zamościu (1967–1968), Zaocznym Studium Nauczycielskim w Chełmie (1968–1970) oraz w III Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie (1970–1971)³³. W r. akad. 1973/1974 zajęcia z zakresu metodyki wychowania plastycznego prowadził również mgr Konrad Szurowski, zatrudniony na stanowisku wykładowcy od 1973 r.³⁴. W latach 1962–1974 pracował jako nauczyciel wychowania plastycznego w Szkole Podstawowej nr 29 w Lublinie. Oprócz metodyki wychowania plastycznego wykładał również historię sztuki. Spełniał się ponadto jako twórczy malarz.

²⁹ Zob. A. Boguszewska, *Kształcenie nauczycieli rysunku dla szkół powszechnych w okresie Drugiej Rzeczypospolitej*, Lublin 2010; A.M. Żukowska, *Kształcenie i dokształcanie nauczycieli rysunku na potrzeby szkół ogólnokształcących*, Lublin 2003.

³⁰ Ustawa z 15.07.1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania, Dz.U. 1961 nr 32, poz. 160.

³¹ Minister oświaty w celu wdrożenia reformy, 1.07.1963 r. wydał zarządzenie w sprawie wprowadzenia programu nauczania ośmioklasowej szkoły podstawowej („Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty” 1963, nr 9, poz. 90), które regulowało nauczanie i wychowanie w ośmioklasowej szkole podstawowej. Zob. *Program nauki w 8-letniej szkole podstawowej*, Warszawa 1962.

³² Jan Popek – ur. 29.01.1942 r. w Kolonii Józefin k. Hrubieszowa. Po ukończeniu zamojskiego PLSP studiował na Wydziale Malarstwa i Grafiki ASP w Warszawie, uzyskując dyplom w pracowni Artura Nacht-Samborskiego w 1967 r.

³³ Jan Popek w 1975 r. uzyskał przewód kwalifikacyjny I stopnia. W kolejnych latach został doceniony jako artysta malarz. Powierzono mu prowadzenie zajęć z malarstwa, a od 1979 r., już w strukturach IWA, kierował Pracownią Malarską. Był twórczym artystą, autorem wielu dzieł malarskich prezentowanych na wystawach, laureatem wielu nagród. Zm. 25.12.1980 w Lublinie. I.J. Kamiński, *Sylwetki nauczycieli*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1998, nr 2, s. 19. Zob. *Jan Popek, Malarstwo, październik-listopad 1980*, Lublin 1980.

³⁴ Jan Szurowski – artysta malarz, ur. 13.07.1943 r. w Opolu Lubelskim. Po maturze uzyskanej w Liceum Ogólnokształcącym w Kraśniku Fabrycznym podjął studia malarskie na ASP w Warszawie. Studia przerwał z przyczyn zdrowotnych. Następnie kontynuował naukę w Studium Nauczycielskim w Lublinie. W latach 1962–1974 był nauczycielem w Szkole Podstawowej nr 29 w Lublinie, jednocześnie studiując eksternistycznie historię sztuki na KUL. W latach 1974–1977 pracował jako nauczyciel akademicki w nowo utworzonym IWA Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS. Zm. 3.04.1977 r. w Lublinie. I.J. Kamiński, *Sylwetki nauczycieli*, s. 18.

W 1975 r. z Wrocławia powrócił do Lublina mgr Jerzy Michał Cynke-Widalis. Urodził się 16 września 1922 r. w Lublinie w rodzinie kolejarskiej. Jego ojciec, Adolf Cynke, był maszynistą pociągów dla elitarnych pasażerów. Rodzina zamieszkiwała nieopodal dworca kolejowego na ulicy 1-Maja, gdzie Cynke-Widalis spędził dzieciństwo. Ojciec wychowywał dzieci w atmosferze patriotycznej, dbając o ich szerokie zainteresowania. Wspierała go żona, Czesława z Ponińskich, osoba wielorakich zainteresowań, znawczyni literatury polskiej, szczególnie ulubionych powieści Henryka Sienkiewicza. Była z zawodu aptekarką i pracowała w aptece kolejowej. Jerzy miał dwoje rodzeństwa przyrodniego (Wacława i Helenę, z pierwszego małżeństwa ojca) oraz brata Jana i siostrę Marię. Przed wojną Jerzy ukończył szkołę powszechną, uczęszczał do Gimnazjum im. Hetmana Jana Zamojskiego w Lublinie. Był bardzo aktywny społecznie, jego pasją było harcerstwo i jego ideały³⁵.

W czasie wojny pracował przymusowo w służbie budowlanej, zorganizowanej przez Niemców przy ul. Siennej. W 1941 r. poznał tam Ryszarda Kistera³⁶, z którym znajomość stopniowo przerodziła się w przyjaźń. Za namową przyjaciela w 1943 r. Jerzy wstąpił w szeregi Armii Krajowej (obwód Lublin). Przeszedł szkolenie, uzyskał stopień kaprała. Brał udział w akcji „Burza”, działał w okolicy Niedrzwicy, Kraśnika oraz Janowa Lubelskiego.

W 1945 r. pod zmienionym nazwiskiem Jerzy Cynke podjął studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, które już po pierwszej sesji musiał przerwać. Uciekając przed aresztowaniem, wyjechał do Szczecina, gdzie podjął pracę. Został jednak zatrzymany w październiku 1946 r. i przewieziony do Lublina na rozprawę. W więzieniu przebywał do 3 marca 1947 r. Uwolniony, wyjechał do Wrocławia. Już jako Jerzy Cynke-Widalis podjął studia na Wydziale Ceramiki i Szkła Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych (PWSSP).

---

³⁵ AUMCS, Teczka osobowa J. Cynke-Widalisa, nr K 7559, praca mgr Sylwia Osik, *Osobowość twórcza i pedagogiczna Jerzego Cynke-Widalisa*, Zakład – Pracownia Edukacji Plastycznej, promotor dr Romuald Tarasiuk, 2004.

³⁶ Ryszard Kister – ur. 3.05.1922 r. w Warszawie. Ukończył Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki w Łomży, był harcerzem. We wrześniu 1939 r. zgłosił się na ochotnika do plutonu harcerek. Został ranny w zasadzce zorganizowanej przez białoruską bojówkę bolszewicką, trafił do niewoli sowieckiej. Był internowany w Suminie, wolność odzyskał po rozpoczęciu wojny niemiecko-sowieckiej. Zamieszkał w Lublinie, gdzie zgłosił do Korpusu Obrony Polski, następnie został żołnierzem AK w oddziale por. Stefana Dębickiego „Kmicica”. Aresztowany przez NKWD w 1944 r. i osadzony na zamku lubelskim. Objęła go amnestia z 1945 r. i nadal działał w konspiracji. Mimo represji UB ukończył studia, uprawiał sport. Pracował w Akademickim Ośrodku Kultury Fizycznej UMCS. Pozostał wierny swoim ideałom, sprawował funkcję prezesa Zarządu Lubin Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Zob. A.G. Kister, *Komenda Okręgu Armii Krajowej w 1944 roku*, Warszawa 2000, s. 1–196.

Po ukończeniu studiów artystycznych (1947–1953) podjął pracę zawodową jako asystent w pracowni prof. Stanisława Dawskiego³⁷. Od września 1950 r. pracował również w PWSSP, następnie został przeniesiony służbowo do Domu Kultury, gdzie pełnił funkcję zastępcy dyrektora oraz instruktora w Pracowni Plastycznej. Od 1955 r. należał do PZPR. We wrześniu 1958 r. został skierowany do pracy nauczycielskiej w Szkole Podstawowej nr 9 (1958–1967), potem do Kolegium Nauczycielskiego (1967–1970), a następnie do VII Liceum Ogólnokształcącego (1970–1973). Od marca do września 1973 r. pracował w Kuratorium Oświaty i Wychowania, a następnie do 30 września 1975 r. w Instytucie Kształcenia Nauczycieli. Swoje bogate doświadczenie zawodowe wykorzystał w pełni w formowaniu kształcenia metodycznego przyszłych nauczycieli wychowania plastycznego.

W strukturze IWA powstał Zakład Teorii i Metodyki Wychowania Plastycznego (ZTMiWP). W 1976 r. kierownictwo tego Zakładu powierzono właśnie J. Cynke-Widalisowi. Piastował on tę funkcję do 1984 r., po nim zaś prof. Juliusz Kłeczek. W Zakładzie znaleźli miejsce pracownicy wykładający metodykę nauczania wychowania plastycznego, historię sztuki oraz inne przedmioty związane z teoretycznymi podstawami sztuk plastycznych. Nad metodyką wychowania plastycznego czuwał Cynke-Widalis. Prowadził również seminarium magisterskie – pod jego kierunkiem powstało ponad 80 prac. Tematyka była zróżnicowana, oscylowała jednak wokół procesu kształcenia plastycznego oraz jego efektów, zarówno w szkole, jak i w pozaszkolnych placówkach upowszechniających kulturę plastyczną.

W 1977 r. Jerzy Cynke-Widalis wraz z Kazimierzem Dobrzyńskim, Michałem Domańskim i Zenonem Koterem wszedł w skład komitetu redakcyjnego instytutowego pisma naukowego „Colloquium Artisticum”. Pismo wychodziło jako półrocznik. Okładkę zaprojektował Dobrosław Bagiński. W drugim numerze z maja 1978 r. Cynke-Widalis opublikował artykuł *Treści programowe i metody pracy „plastyka” w nauczaniu początkowym*. Było to pokłosie jego uczestnictwa w ministerialnym zespole programowym dotyczącym plastyki jako nowego przedmiotu nauczania w szkole dziesięcioletniej.

Kilka lat wcześniej Cynke-Widalis wziął również udział w publikacji zbiorowej *Materiały metodyczne do nauczania plastyki w szkole podstawowej*, w której znalazły się publikacje najlepszych ówczesnie metodyków oraz pedagogów kultury: Ireny Borzym, Stanisława Czajki, Heleny Hohensee-Ciszewskiej, Tadeusza Marciniaka, Andrzeja Pelzowskiego, Ireny Wojnar, Jadwigi Zaniewickiej, Henryka Zygnera. Cynke-Widalis opracował rozdział o zajęciach plastycznych

---

³⁷ Stanisław Dawski – ur. 19.05.1905 r. w Dorohusku, zm. 9.12.1990 r. w Warszawie, profesor, artysta malarz, grafik, projektant form ceramicznych, współorganizator PWSSP we Wrocławiu, w latach 1952–1965 rektor tej uczelni.

(kolorystycznych, kompozycyjnych, walorowych oraz w zakresie perspektywy) w klasach IV–VIII³⁸.

W IWA powołał zespół badawczy IWA UMCS, działający w latach 1979–1984 i współpracujący z Instytutem Programów Szkolnych Ministerstwa Oświaty i Wychowania. W skład zespołu wchodził: Krystyna Bagińska, Blanka Gul-Olszewska, Ewa Łuszczakiewicz, Romuald Tarasiuk, Stanisław Żukowski. W ramach kompleksowych badań nad koncepcją organizacyjno-programową dziesięcioletniej szkoły ogólnokształcącej, zorganizowanych przez Instytut Programów Szkolnych, przeprowadzono badania dotyczące przedmiotu plastyka. Zespołem kierował Cynke-Widalis. Badania dotyczyły oceny spójności celów kształcenia i wychowania w założeniach programowych dziesięcioletniej szkoły średniej oraz celów kształcenia i wychowania przedmiotu plastyka w analizowanych treściach klasy IV. Poszukiwano również odpowiedzi na pytania dotyczące oceny zawartości treści i ich układu oraz skuteczności metod stosowanych w edukacji plastycznej. Wyniki pozyskane zostały na podstawie analizy programów oraz w trakcie obserwacji uczestniczącej nauczycieli, wizytatorów i zespołu badawczego. Rezultaty badań zostały opublikowane w *Raporcie z badań nad programami klasy IV dziesięcioletniej szkoły średniej*³⁹.

W latach 1977–1982 Cynke-Widalis pracował w Zespole Dydaktyczno-Wychowawczym Wychowania Plastycznego, funkcjonującym przy Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Pełnił tam funkcję sekretarza. Kontynuował pracę w Podzespole do Spraw Wychowania Plastycznego, istniejącym przy ministerstwie do kwietnia 1990 r. Efektem prac było opracowanie programu nauczania plastyki w klasach IV–VIII. Program ten rekomendował ministerstwu zespół kierowany przez Cynke-Widalisa, w skład którego wchodził: mgr Marta Bejgerowa, Piotr Bogdanowicz (sekretarz), doc. Lidia Chmielewska, Jadwiga Cybulska-Piskorek, mgr Janusz Czuber, mgr Anna Grzeska-Mączyńska, mgr Roman Kaczor (wiceprzewodniczący), mgr Stanisław Mrówczyński, mgr Andrzej Pełzowski, mgr Jadwiga Rybicka, Ewa Romaniec-Zawadzka, mgr Stanisław Stopczyk, Krystyna Wawrzeńczak. Program zatwierdzony został przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania 3 października 1983 r. Przewidziany był do wdrożenia w r. szk. 1986/1987⁴⁰. Ważną publikacją Cynke-Widalisa stanowią rozdziały w dwóch opracowaniach pod redakcją Stanisława Popka: *Metodyka plastyki w klasach początkowych* oraz *Metodyka plastyki w klasach IV–VIII szkoły podstawowej*, które uzyskały nagrody ministerialne.

³⁸ *Materiały metodyczne do nauczania plastyki w szkole podstawowej*, red. H. Hohensee-Ciszewska, Warszawa 1973, s. 70–81.

³⁹ *Raport z badań nad programami klasy IV dziesięcioletniej szkoły średniej*, Warszawa 1980.

⁴⁰ *Programy szkoły podstawowej*, cz. 2, Warszawa 1983.

Cynke-Widalis latach 1977–1979 pełnił funkcję zastępcy dyrektora IWA. Pracował przez jedną kadencję w Radzie do Spraw Młodzieży UMCS (do 1981 r.). Piastował też funkcję prezesa Związku Nauczycielstwa Polskiego przy UMCS (02.1983–02.1985).

W październiku 1982 r. w ZTMiWP zatrudnionych było 16 pracowników, w tym 12 pełnoetatowych, jeden na pół etatu oraz trzech zleceniobiorców. Zajęcia ze studentami z zakresu metodyki wychowania plastycznego prowadził wówczas Cynke-Widalis oraz Romuald Tarasiuk, zatrudniony w IWA od 1979 r., z którym Cynke-Widalis ściśle współpracował. W 1990 r. Cynke-Widalis przeszedł na emeryturę. Uzyskał zgodę rektora na dalszą pracę dydaktyczną na pół etatu, a w ostatnim roku pracy, w r. akad. 1992/1993, zatrudniony był na ćwierć etatu. Za pracę dydaktyczną i naukową otrzymał wiele nagród od władz UMCS. Współpracownicy doceniali jego profesjonalizm, konsekwencję oraz gotowość do niesienia pomocy zarówno w sprawach naukowych, jak i osobistych. Był nauczycielem cenionym przez studentów, pogodnym i pełnym humoru, posiadał umiejętność prowadzenia gawędy wplatanej w formy wykładowe. Często kierował procesem myślenia słuchaczy, stosując metodę sokratyczną, doceniał samodzielność i zaangażowanie studentów. Był nauczycielem akademickim z bogatym doświadczeniem naukowym, dydaktycznym, organizacyjnym i życiowym, którym się chętnie dzielił. Zawsze cenił sobie aktywność społeczną. W latach siedemdziesiątych sprawował funkcję sekretarza naukowego Komitetu Okręgowego Olimpiady Artystycznej. Otrzymał dyplom honorowy za zasługi położone w ogólnonarodowej akcji zbierania podpisów pod apelem Komitetu Światowego Kongresu Obrońców Pokoju. Bezinteresownie wykonywał prace na rzecz Klubu Byłych Więźniów Politycznych Zamku Lubelskiego „Pod Zegarem”, aranżując patriotyczne wystawy okolicznościowe (1979). Sprawował funkcję ławnika Sądu Rejonowego w Lublinie (kadencje: od 1 stycznia 1991 do 31 grudnia 1994 r. oraz od 1 stycznia 1995 do 31 grudnia 1998 r.). Udzielał się społecznie jako członek Rady Osiedla Kalinowszczyzna (1995-1998). Zawsze był zainteresowany środowiskiem swojego życia, aktywnym i chętnym do jego ulepszania, człowiekiem empatycznym i oddanym innym. Jerzy Cynke-Widalis zmarł 1 października 1998 r.⁴¹

Podsumowanie

W latach 2021–2023 przypadły pięćdziesiąte rocznice kształcenia artystycznego na UMCS w Lublinie, jest to zatem powód do przypomnienia jego początków. Do analizy wybrano kształcenie metodyczne, którego koordynatorem od 1975 r. był Jerzy Cynke-Widalis – zasłużony przy organizacji IWA, zaangażowany w prace badawczo-naukowe o wymiarze ogólnopolskim, profesjonalny

⁴¹ AUMCS, Teczka osobowa J. Cynke-Widalisa, nr K 7559.

w prowadzeniu procesu dydaktycznego studentów. W 1981 r. został wprowadzony nowy kształt programu, uwzględniający doświadczenia z 1977 r.⁴², zmieniono nazwę przedmiotu na plastyka. Szczególne zasługi w zakresie rozwoju metodyki plastyki w tym okresie wniósł Stanisław Popek, z którym Cynke-Widalis owocnie współpracował⁴³.

Podjęta tematyka wymaga dalszych badań w zakresie rozwoju kształcenia nauczycieli plastyki w IWA, przekształconym w Wydział Artystyczny, czy prezentacji kolejnych postaci związanych z metodyką nauczania plastyki. Wymaga również badań w obszarze losów zawodowych absolwentów oraz popularyzacji przez nich kultury wizualnej.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum UMCS, sygn. nr K 7559 (teczka osobowa J. Cynke-Widalisa); sygn. K 12406, IWA.13/1 (Protokoły z posiedzeń Rady Instytutu Wychowania artystycznego z lat 1989–1991), sygn. 104a/7 (plany dydaktyczne 1972–1974), Zespół Instytut Wychowania Plastycznego/ Wydział Artystyczny.

Źródła drukowane

Materiały metodyczne do nauczania plastyki w szkole podstawowej, red. H. Hohensee-Ciszewska, Warszawa 1973.

Metodyka plastyki w klasach IV–VIII szkole podstawowej, red. S. Popek, Warszawa 1989.

Metodyka plastyki w klasach początkowych, red. S. Popek, Warszawa 1984.

Program nauczania w dziesięcioletniej szkole średniej, Warszawa 1977.

Program nauki w 8-letniej szkole podstawowej, Warszawa 1962.

Programy szkoły podstawowej, cz. 2, Warszawa 1983.

Raport o stanie oświaty w PRL, Warszawa 1973.

Raport z badań nad programami klasy IV dziesięcioletniej szkoły średniej, Warszawa 1980.

Uchwała Sejmu PRL w sprawie edukacji narodowej z 13.10.1973 r.

Ustawa z 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania, Dz.U. 1961, nr 32, poz. 160.

Zarządzenie w sprawie wprowadzenia programu nauczania ośmioklasowej szkoły podstawowej, „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty” 1963, nr 9, poz. 90.

⁴² *Program nauczania w dziesięcioletniej szkole średniej*, Warszawa 1977.

⁴³ S. Popek, *Metodyka plastyki w klasach początkowych*, Warszawa 1984; idem, *Metodyka plastyki klas V–VIII*, Warszawa 1989.

Literatura przedmiotu

Artyści UMCS '94, Lublin 1994.

Artyści UMCS. Wystawa jubileuszowa, II Lubelskie Forum „Sztuka – Edukacja”, Instytut Wychowania Artystycznego, Lublin 1997.

Boguszewska A., *Kształcenie nauczycieli rysunku dla szkół powszechnych w okresie Drugiej Rzeczypospolitej*, Lublin 2010.

Jałmużna T., Michalska I., Michalski G., *Metodologia w badaniach naukowych historii wychowania*, Łódź 1993.

Jan Popek, *Malarstwo, październik-listopad 1980*, Lublin 1980.

Kamiński I.J., *Droga do szkoły*, [w:] *Artyści UMCS '94*, Lublin 1994.

Kamiński I.J., *Sylwetki nauczycieli*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1998, nr 2, s. 17–22.

Kamiński I.J., *Wychowanie plastyczne*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1998, nr 2, s. 8.

Karolewicz G., *Potrzeba badań nad biografistyką pedagogiczną*, Lublin 2002.

Kister A.G., *Komenda Okręgu Armii Krajowej w 1944 roku*, Warszawa 2000.

Lameński L., *W kręgu malarstwa Mariana Stelmasika*, „Na Przykład” 1995, nr 3, s. 30–31.

Łobocki M., *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Kraków 2000.

Majorek Cz., *Kształcenie w Wyższych Szkołach Nauczycielskich*, [w:] *Kształcenie nauczycieli w Polsce Ludowej 1945–1975*, red. J. Jarowiecki, B. Nowecki, Z. Ruta, Kraków 1983, s. 112–134.

Maksymilian Snoch, Rzeszów 1993.

Marian Stelmasik, Malarstwo, Lublin 1997.

Markiewiczowa H., *Profesor Karol Poznański, Życie i działalność naukowa*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2006, nr 3–4, s. 259–263.

Partycypacja i autonomia. Artyści sztuk wizualnych UMCS, Lublin 2022.

Poznański K., *Geneza i pierwsze lata Wydziału Pedagogiki i Psychologii w Lublinie. Kalendarium przeobrażeń strukturalnych i organizacyjnych w latach 1971–1984*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1994, t. 16, s. 9–40.

Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994. Materiały do biografii, red. S. Kalemka, oprac. H. Duczkowska-Moraczewska, M. Gołembowski, R. Karpiesiuk, Toruń 1995.

Skrzyniarz R., *Dokumenty źródłem analiz i badań biograficznych w pedagogice*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2018, nr 1, s. 273–289.

Solik R., *Od wychowania plastycznego do edukacji artystycznej. Instytut Sztuki wobec kształcenia artystycznego na uniwersytecie*, [w:] *Tradycje kształcenia nauczycieli na Śląsku Cieszyńskim. Studia, rozprawy, przyczynki*, red. W. Korzeniowska A. Mitas, A. Murzyn, U. Szuścik, Katowice 2009, s. 156–164.

- Szulakiewicz W., *Biografistyka i jej miejsce w historiografii edukacyjnej po II wojnie światowej*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2004, nr 19–20, s. 5–13.
- Szulakiewicz W., *Człowiek uniwersytetu – przyczynek do biografii naukowej Profesora Karola Poznańskiego (w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin)*, „Studia Pedagogica Ignatiana” 2021, t. 24, nr 2, s. 107–130.
- Szuścik U., *Szkice z dziejów kształcenia nauczycieli w Cieszynie (w tym nauczycieli wychowania plastycznego)*, [w:] *Tradycje kształcenia nauczycieli na Śląsku Cieszyńskim, Studia, rozprawy, przyczynki*, red. W. Korzeniowska, A. Mitas, A. Murzyn, U. Szuścik, Katowice 2009, s. 143–150.
- Sztuka i edukacja 1972–2012. 40 lat kształcenia artystycznego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Lublin 2013.
- Winiarz A., *Profesor Karol Poznański – organizator i pierwszy Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *W kręgu oświaty i szkolnictwa. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Karolowi Poznańskiemu*, red. A. Winiarz, Lublin 2011, s. 27–37.
- Wolski L., *Wstęp*, [w:] *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Sztuk Pięknych, Instytut Artystyczny, Toruń 1999*, s. 1–55.
- Wołczyk J., *Koncepcja kształcenia, doksztalcania i doskonalenia ustawicznego nauczycieli na tle potrzeb społeczno-oświatowych*, Warszawa 1977.
- Wysogład P., *Zygmunt Lis jednym z głównych twórców koncepcji programowej dla kierunku wychowanie plastyczne w Cieszynie*, „Cieszyński Almanach Pedagogiczny” 2013, t. 2, s. 112–128.
- Żukowska A.M., *Wyższe Szkoły Nauczycielskie jako forma kształcenia nauczycieli wychowania plastycznego na potrzeby szkół podstawowych*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2013, t. 32, s. 328–342.
- Żukowska A.M., *Kształcenie i doksztalcanie nauczycieli rysunku na potrzeby szkół ogólnokształcących*, Lublin 2003.
- Żukowska A.M., *Marian Stelmasik – pedagog i wirtuoz koloru*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2021, nr 1, s. 51–74.
- Żukowska A.M., *Uniwersyteckie ośrodki kształcenia nauczycieli wychowania plastycznego w latach 1945–1989*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Sectio L, 2010, t. 8, s. 85–103.

Strony internetowe

- <https://nekrologi.wyborcza.pl/0,11,,347299,Mieczys%C5%82aw-Herman-nekrolog.html>
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_Popek <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosc,51,zmarl-sp-prof-zdzislaw-niedzwiedz,90949.htm> <https://www.umcs.pl/pl/umcs-aktualnosc,1,zmarl-sp-prof-dr-hab-karol-poznanski,123711.chtm>

<https://www.umcs.pl/pl/umcs-aktualnosci,1,zmarl-sp-prof-szt-plast-maksymilian-snoch,43436.chtm>

Dr hab. Anna Boguszewska, prof. UMCS, absolwentka dwóch kierunków studiów: nauczanie początkowe i wychowanie plastyczne (UMCS Lublin). W latach 1988–2019 zatrudniona w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS Lublin) na Wydziale Artystycznym, w l. 2014–2019 kierownik Zakładu Edukacji Artystycznej. Od 2019 r. zatrudniona na Wydziale Pedagogiki w Instytucie Pedagogiki w Katedrze Wczesnej Edukacji (UMCS Lublin). Autorka czterech monografii i wielu innych opracowań. Zainteresowania naukowe: historia oświaty i edukacji (konceptje wychowania estetycznego, założenia i realizacja kształcenia przez sztukę, kształcenie nauczycieli, kształcenie estetyczne dzieci i młodzieży, historia dzieciństwa) oraz historia polskiej ilustracji książkowej – aspekty estetyczne, edukacyjne i wychowawcze.

Data zgłoszenia artykułu: 14 czerwca 2024 r.

Data przyjęcia do druku: 5 grudnia 2024 r.